בס"ד

נספח ג:

[פרולוגומינון למהדורת] כתבי האר"י עצמו וציטטות מפורשות משמו מה משתמיע מהם

1. המאמר הזה נולד כתוצאה מבדיקה ראשונית של כל חיבורי ה'קורפוס הלוריאני' שהם כעשרים וחמישה ספרים מודפסים, אשר רובם הופיעו במסגרת שלושת עריכות המהדורות שבכתבי רח"ו, המכילות את תורת האר"י, כפי שנמסרה לתלמידיו הישירים בתקופת שהייתו בצפת. החיבורים האלו גם כוללים תורת האר"י מהחברים שלמדו יחד עם רח"ו או שהקדימו אותו כתלמידים בראשית דרכו של האר"י כמורה בצפת. בנוסף, אני מכליל חיבורים שנכתבו על-ידי שנים מתלמידי האר"י היותר עצמאיים, ר' יוסף אבן טבול ור' משה יונה, שרוב כתביהם לא נכללו בכתבי רח"ו.

מצאתי סך הכל כאלף עשרים וחמשה פריטים המעידים על עצמם שהם כתבי האר"י עצמו, או ציטטות מפורשות בשמו. אולם על אף המספר המרשים הנ"ל, כשלוקחים בחשבון את החפיפה שישנה בין המהדורות, ואת אלפי העמודים של עשרים וחמישה החיבורים האלו, יש צורך לבחון את מהות הופעתם בכלל, ואת המיצד הסוגי המשתמע מכל אותם המקומות שעליהן ישנן הכותרות "שמעתי ממורי" או "מהרב זלה"ה" וכדומה, בקורפוס הלוריאני.

במחקר הנוכחי אציע סקירה ראשונית של החומר הנ"ל. מכיון שהנושא הוא ארוך ומסובך, אתייחס כמחשבן אנאליטי של רשימת-מצאי של החומר באופן כללי, אנסה לתת אפיונים ודוגמאות, ולהציג את הבעיות, לגבי הצורות השונות של החומר והכותרות, ואסווג את סוגי הציטטות, בכדי לציין את הניתן באופן פורמאלי ללמוד מהחומר; ובסוף אתמקד בסוגיה מסויימת בכתבי רח"ו שבנוגע להבנתה משאירו רח"ו ב'צריך עיון' - ואמנם יש כאלה שנפטרו על ידו ויש שנשארו ב'צריך עיון'.

לפי דעתי, כשבאים לבחון את התכונות השונות של הציטטות, ואת דרכי השימוש שאנו מוצאים בכתבי ר' חיים ויטל בחומר הנ"ל, [שיודגמו להלן כצורות שונות של פלפול אנאליטי עם תוצאות אונטולוגיות, המצביעות על טיב היצירתיות הטבוע בדיסקורס הלוריאני הסתמי, וזה מה שמאפיין את קבלת האר"י כדרך מחשבה יצירתית ופתוחה ולא - על אף

השפה המיוחדת שלה - כדרך מחשבה קבוע ומסוגרת] יהיה ניתן להגיע לפתרונות חדשים של ה'צריכי עיון', וברצות הזמן, אנסה להדגים את זה ביחס למשמעות עבודת 'בירור ניצוצות' בקבלת האר"י.

ראשית, צריכים לומר שעל אף מאמרו הקלאסי של גרשום שלום[32] "הכתבים האמיתיים של האר"י", והביבליוגראפיות של יוסף אביב"י[33] ורונית מרוז[34] שבאו בעקבות המאמר הנ"ל והוסיפו חומר חדש, עדיין לא זכינו לרשימה משוכללת של כל כתבי האר"י עצמו. מהסקירה שעשיתי משתמע שהאר"י לא פסק מלתאר את דרכו החדשה בכתב גם אחרי שהתחיל ללמד את חוגי תלמידיו, ואנו מוצאים חומר מכתיבת ידו המוסיף רבדי משמעות שאינם נמצאים בדרושי רח"ו ותלמידים אחרים [בעיקר במובן זה, שהם נכתבו בצורה שיותר קרובה לרובד החוויתי ולא ברובד האנאליטי גרידה, ומה גם, שהם נכתבו על ידי היוצר ולא על ידי השומע].

גם בכתבי האר"י המוקדמים אנחנו רחוקים מאוד מתמונה ממצעת שהיתה מאפשרת לנו להבין את השלבים הקדומים בהתפתחות תורה החדשה שלו. גם באשר ל'ייחוד ההשטתחות על קברי צדיקים' יש קטע מהאר"י בספרי הכוונות,[35] שלפי סגנונו נכתב בעודו במצרים, מהתקופה שבין כתיבת חיבורו על ספרא דצניעותא[36] לבין כתיבת "ייחוד ההשטתחות" [שנת ש"ל ?], ובו נמצא דיון על סוגי דביקות ומסירת נפש המעשיר את הרקע הפנומנולוגי והתיאורגי של הייחוד הנ"ל וייחוסו לכוונות הזיווג בתפילת 'נפילת אפיים' [בנוסף למה שנמצא מרח"ו] גוסף לזה, לגבי כתבי האר"י עצמו המאוחרים, ניתן להציג מראי מקומות לגבי סוגיה שהתעניינו בה החוקרים; עניין ה'זיווג בקטנות המוחין' שב'סוד האיילה';[37] עליה

---

[32] קרית ספר י"ט ע' 184-196.

[33] ספר בנין אריאל עמ' יז-עב.

[34] הגאולה בתורת האר"י ע' 39-93

[35] שער הכוונות דף מח עמ' א - ג. ראו ספר בנין אריאל עמ' מב שאמנם מציינו מהאר"י, אבל מכלילו ב"כתיבה הראשונה" של"רח"ו [!] לא בפרקו על כתבי האר"י עצמו [שם עמ' יט] וצ"ע לגבי כוונתו.

[36] הוא מופיע בשער מאמרי רשב"י דף כב עמ' א - לא עמ' ג, ובנוסח יותר מתוקנת בספר הדרושים עמ' רלז - רסו. החיבור הזה נכתב במצרים וכבר עמדו על זה החוקרים שלום, אביבי ומרוז במחקרם שהזכרתי למעלה. על חשיבותו של ספר הדרושים ראה בדיצרטציה, פרק 4 DS 3.

[37] ראו במיוחד, את מאמרו של י. ליבס " 'תרין אורזילין דאיילתא' דרשתו הסודית של האר"י לפני מיתתו" בתוך מחקרי ירושלים במחשבת ישראל י העוסק ב'סוד האיילא' באריכות אבל לא עמד על המקור הזה, שלפי דעתי מהוה את ,סודי הסוד' וראו לקמן הערה 40.

יש קטע מהאר"י המופיע גם בשער מאמרי רשב"י בחלק אדרא רבא,[38] וגם בספר קול ברמה,[39] ומלבד הכותרות "מהרב זלה"ה" ו"מהאר"י" [לפי סדר הספרים שנזכרו כאן] היא נושאת כותרת נוספת: "אין לגלותו אלא לצנועים".[40] יש בקטע הזה אלמנטים חשובים להבנת אופי סכנת ה'קטנות' שאינם מופיעים ב'סוד האיילה' נוסח רח"ו.

אנו גם מוצאים כללים חשובים שר' יעקב צמח מביא מפרי עטו של האר"י או מציטטות בשמו, המופיעות במהדורא בתרא של רח"ו שנגנז על ידו, לגבי האופי האונטולוגי של קבלת האר"י, ואנו קוראים שמה, שכל תורת התיקונים הינה רק "לפי ערכינו"[41] - וזה אמנם משתמע גם מכוונות עליות העולמות של שבת, שם אנו לומדים שהעצמות אינה משתנה והעליות הן רק לגבי טיב התגלות האורות על ידי עליית הכלים,[42] ואין כאן המקום להאריך בזה. אולם חשוב לציין שלגבי המאמרים מספר קול ברמה, כולל המאמר הנ"ל, יש להטיל ספק אם הם באמת ציטטות ישירות מהאר"י, ואדון בזה בהמשך.

המקורות הנ"ל הם בנוסף לפירושי האר"י עצמו הידועים, שנכתבו בתקופת שהייתו במצרים, בהם לפי דעתי אנו מוצאים את תמצית שיטתו בתיקון האלוהות ובכוונות התפילה, שכבר אז התפתחה מעבר לשיטת הרמ"ק וקודמיו בנושאים כגון התהוות פרצופי האל ויחסי הגומלין ביניהם, וגם לגבי יחסי המקובל-המכוין אליהם.

---

[38] שער מאמרי רשב"י דף לט עמ' ד - דף מ עמ' ג.

[39] ספר קול ברמה דף יא עמ' ב - יב עמ' א, נוסח יותר מקוצר.

[40] עד כמה שעיני ראו [ולפי בדיקה בס.ד. רום שכוללת שתי-שליש מ,כתבי האר"י', כאן הוא המקום היחיד שהכותרת הזאת מופיע. וראו את דרושי רח"ו על הסוד הזה בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק ח ושער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש יב, ושם מופיע ענין חומרת גילוי הסוד הנ"ל אבל הסוד עצמה, גם תוכנה וגם איך שהיא מנוסחת במקורות שבשני ההערות הקודמות, איננה מופיע בדרושי רח"ו האלו. אבל בספר ספר מבוא שערים דף נז עמ' א-ב מבואר יותר בארוכות עיין שם.

[41] ספר קול ברמה דף י עמ' ב וראו שם דף נט עמ' ב, והשוה ספר לקוטי הש"ס למסכת חגיגה על 'בתי בראי ובתי גוואי' שם דף י' עמ' ב [אבל ראו לקמן הערה 50], וראו ליקוטי תורה דף קכה עמ' ב על הפסוק [מלאכי ג:ו] 'אני ה' לא שניתי' והשוה ספר הליקוטים דף פו עמ' ג, שם נאמר ש"אין השתנות כי אם מצד התחתונים" וראו פרוש מאמר פסועותיו של אברהם אבינו [מהאר"י עצמו?] בשער מאמרי רז"ל דף ט עמ' ב לגבי אי-השינויים 'למעלה'. וראה ההערה הבאה, וראה לקמן הערה 69 למראי מקומות נוספות לגישה ה'נומינליסטית' בכתבי האר"י ורח"ו [במשמעות קצת אחרת], וראו לעיל בדיצרטציה פרק 2 הערות 91 ו97.

[42] ספר קול ברמה, דף י עמ' ב; שער הכוונות ענין ליל שבת, פרק ג ', דף סח עמ' ב וראו פרי עץ חיים [להלן, פע"ח] ירושלים תש"מ, הקדמה לשער השבת פרק ה ע' שעז עמ' א ובהגהה, ששם נאמר שהעצמות הבלתי-משתנה הוא האין-סוף.

שנית, כל אותם הכתבים והציטטות הישירות של דברי האר"י, מופיעים אך ורק בכתבי רח"ו ולא בכתבי תלמידי האר"י האחרים - לא בחיבוריהם הידועים לנו בכתב-יד ובדפוס, ולא בציטטות מרשימותיהם שרח"ו מביא בכתביו.[43] אמנם לפעמים רח"ו בעצמו מצטט שמועות מהאר"י ששמע מ'החברים'; והדבר מעיד לפי דעתי, על נאמנותו ודייקנותו של רח"ו לגבי תורת רבו ועל הנסיון שלו במשך כל אורך חייו - כולל תקופתו בדמשק [לאחר שנת שנ"ח] - לרדת לסוף דעת מורו.

שלישית, לגבי חשבון הפריטים: יש חפיפה של כתשעים אחוזים, באופן כללי, בהופעת כתבי האר"י עצמו וציטטות בשמו, במהדורות השונות של כתבי רח"ו - והדבר אמת לגבי שתי המהדורות העיקריות של כתבי הכוונות, בהן מוצאים בממוצע, כשלושים וחמשה פריטים שנכתבו על ידי האר"י עצמו, וכמאה וארבעים ציטטות בשמו. אמנם בשלושת המהדורות של הכתבים העיוניים, הסיפור יותר מסובך - כי בהן אנו נתקלים באופן מפתיע, בהבדל גדול בין המהדורא קמא של ספר הדרושים[44] ועיבודו והרחבתו של רח"ו בהיותו בדמשק שר' שמואל ויטל קראו בשם שער ההקדמות[45] - וגם המהדורה הידוע בשם ספר מבוא השערים מצד אחד, אשר בהם אנו מוצאים מספר ממוצע של ארבעים וחמש ציטטות, לבין, מצד שני, שנים מחיבורי המהדורא שרח"ו גנזה בירושלים [שמצאו וערכו ר' יעקב צמח]- אדם ישר, וקהלת יעקב, בהם אנו מוצאים בסך הכל, רק אחת עשרה צטטות. וגם בחיבור אוצרות חיים מהמהדורא הנ"ל, אנו מוצאים רק שבעה עשר ציטטות. בסך הכל בתוך שלשתם, אנו מוצאים רק שני קטעים מכתבי האר"י עצמו. לפי דעתי התופעה הזאת היא דוגמא להערכתם של החוקרים אביב"י ומרוז, ואף [אולי בעקבותם] של ר' יעקב משה הלל, והיא, שהמהדורה שגנז רח"ו בירושלים מכילה את נסיונותיו ללמוד דבר מתוך דבר, ולהגיע לכללים מוצקים בסוגיות תיאורטיות כגון 'חיצוניות-פנימיות'; נסיבות 'העלאת מיין נוקבין', ובניין והתלבשות ה'צלם'. הסוגיות הללו לא הוצגו באופן מפותח ומסודר במהדורא קמא - ואמנם מכיון שלא הופיעו באופן מסודר גם בספר מבוא שערים, שכידוע נמלט מגניזת חברון [ונסיבות עריכתו מוטלת בארפל כבד עד היום הזה] ולקוי מאוד בחסר בכל חלקיה, נמצא שכעת אין לנו מספיק מידע על מנת להכריע אם [כתיבת] מהדורת גניזת ירושלים

---

[43] ראו על זה, ג. שלום "שטר ההתקשרות של תלמידי האר"י" ציון ה 133-160.

[44] ראו לעיל הערה 36.

[45] וראו לקמן, הסעיף המסכם קודם חלק 3.

קדמה או איחרה לזאת שרח"ו גנזו חברון.

גם צריכים להביא בחשבון את הספיקות: כגון כמה צטטות מספר קול ברמה שאני מסופק לגבי מקורם, מכיון שר' יעקב צמח כתב בהקדמה: "והכתוב עליו 'הרב זלה"ה' הוא מהכתבים החדשים והם לבדם על ביאור האדרא זו ולכן לא נזכר בשום ספר"[46] סביר להניח לפי ההקשר שם ש"הכתבים החדשים" הם הכתבים שנמצאו בגניזת ירושלים, ואמנם, אין הקבלה בין הציטטות המועטות משם - כעשרים ציטטות שבספר קול ברמה עליהם הכותרת 'הרב זלה"ה' - , והציטטות שמצויות ביתר המהדורות. אבל טעמו בצידו - מכיון שהם אך ורק ביאורי האידרא - ואמנם יצאו מבי האר"י. מאידך, יתכן ש'הרב זלה"ה' מתייחס לרח"ו - וכך הוא אמנם מופיע פעם אחד בחיבור הנ"ל ['הרב זלה"ה הח"ו'][47] וגם לפעמים בחיבורי בנו, ר' שמואל ויטל. ניתן גם להטיל ספק לגבי כמה מאמרים המובאים בשם רי"א - שאפשר לפענחו כ ר. יצחק אשכנזי' או כ'ר. יוסף ארזין. הספק מתחיזוק מכיון שיש כמה מקומות שגם רח"ו מטיל ספק לגבי ייחוד מסוים או תורה מסויימת ואומר "זה איננו ממורי' אלא מאת ר' יוסף ארזין[48] או מר' אברהם הלוי ברוכים.[49] נראה, שרח"ו סובר שהם לקחו על עצמם לחדש ייחודים מעבר למה שקבלו מהאר"י. מכיון שעדיין לא מצאנו את כתב היד המקורי של ספר קול ברמה, עלינו לבדוק עד כמה יש התאמה בין כתבי היד השונים שהגיעו לידינו ביחס לכותרות השונות. ישנה שאלה גם לגבי הכותרת הסתמית 'שמעתי'. בסך הכל אני מסופק לגבי כשישים ושישה פריטים מכלל השמועות. לכן, אם לוקחים בחשבון: בנוסף למה שכבר מוזכר, את פירושי האר"י עצמו לקטעים אחדים מהזוהר, ומאמרי חז"ל - שהם למעלה משישים קטעים בממוצע, אז לפי החשבון הסופי - ראשוני יש כמאה וארבעים פריטים שהאר"י עצמו כתבם, וכארבע מאות איזכורים של שמועות ישירות. עד כאן החלק האריתמטי.[50]

46. עיין נספח לספר תפארת אדם עמ' רכט.

47. ספר קול ברמה דף צח עמ' ב; וראו גם כן, ספר מבוא שערים דף נ עמ' ב; וראו גם שער הפסוקים פרשת כי תצא סימן כה.

48. ראו שער מאמרי רז"ל למסכת ברכות דף א עמ' ב, וראו שער הכוונות שער ראש השנה דרוש ח.

49 ראו לדוגמה שער מאמרי רז"ל למסכת פסחים דף ג עמ' א [גם זה וגם הצטטא הקודמת אינם בלקוטי הש"ס]

50 אין אני מכליל בתוך החשבון כאן את הפריטים שבספר לקוטי הש"ס - כמאה ושתים עשרה שמועות 'מהרב זללה"ה' [שאמנם אולי ראוי להכליל אותם] כי על אף שהם זהים בכל הדפוסים [דפוס ראשון תקמ"ג חמ"ד אח"כ קאריץ תקמ"ה, אח"כ ליוורנו תק"ו ואח"כ קראקא תרנ"ז - אני משתמש בדפוס קראקא] אין עקביות לגבי הגדרת היחוס בכתבי היד שבדקתי: שלושה מאוקספורד - # 1715, 1716, 17181, ושנים ממוסיוף - 135 ו1361. גם אין אני רואה סיבה לקבל את הקביעה [הבלתי מנומקת] של י. אביב"י בקטלוג כתבי היד של מוסיוף [וראו בספר בנין אריאל ע' עא] שספר לקוטי הש"ס [והוא חיבור מחלק ג' של ספר נוף עץ חיים - כתבי רח"ו

2. עתה יש מקום לתת דין וחשבון על סוגי השמועות ועל משמעותם במכלול כתבי רח"ו [ולפי הצורך בסוף הצגת כל סוג אביעה את מסכנותי לגביו בקיצור]. אתחיל מהקל ואמשיך אל הכבד:

א. מנהגים הוראות ואזהרות - רובם כבר נלקטו בספרים כגון פתורא דאבא[51] על פי נוסח מהדורת ר' שמואל ויטל, ובצורה פחות ממצעת במהדורות המזרח-אירופאיות.[52] ישנם גם הוראות כלליות לגבי משמעות שמות קודש, שעל אף שהרבה מהם נמצאים בכתבי הקבלה שקדמו לקבלת האר"י, רח"ו מזכירם בשם רבו; אולי מכיון ש'קבלם' ממנו. ובזה לכאורה אין עקביות מכיון שאינו מצטט מרבו את כל השמועות מסוג זה.

ב. ציטוטי האר"י בשם החברים [מפיהם ולא מפי כתבם] - ובזה יש הבדל בין ספר פרי עץ חיים לשער הכוונות שהאחרון כמעט ואיננו מזכיר שם של שום חבר; מה שאין כן לגבי פרי עץ חיים שבו כמות הזכרת הדברים בשם החברים הוא כמעט פי עשר מהנמצא במהדורת ר' שמואל ויטל. לפעמים דבר מובא בשם חבר מסויים ורח"ו משוה אותו למה שהוא שמע - כגון בכוונות קדושא רבא בשבת, בינו לבין ר' גדליה הלוי.[53] ולפי דעתי הדבר מעיד על דייקנותו של רח"ו כרושם תורת האר"י.

בעריכת ר' מאיר פאפריש] הוא מ"כתבי החברים" ולא מכתבי רח"ו כי הדבר אינו משתמע מכתבי היד שבדקתי, השוה לדוגמא לקוטי הש"ס דף יג עמ' ב - יד עמ' א, למש"כ בקטלוג לגבי כת"י מוסיוף 135 דף רז עמ' א שהוא שייך לכתבי רח"ו לפי הקטלוג ולמרות זאת הוא מופיע בלקוטי הש"ס [שם מיוחס לאר"י אבל אינו מופיע בשער מאמרי רז"ל ; גם בכמה מקומות החפיפה בין החיבור הנ"ל לבין שער מאמרי רז"ל - כתבי רח"ו בעריכת ר' שמואל ויטל, לגבי כתבי האר"י עצמו [שגם הם אינם מכלל כתבי ה'חברים']: לכמה דוגמאות, ספר לקוטי הש"ס דף יב עמ' ב - יג עמ' ב ושער מאמרי רז"ל לבבא קמא דף ה עמ' א - ב [וראו לעיל 'ניתוח טכסטים # 2 של נספח ב]. הייתי אומר באופן כללי שהמקומות בלקוטי הש"ס שצויינו כ,מהאר"י' מהוים צטטות או טיוטות מהדרשות ששמעם מרח"ו והחברים שנערכו ע"י רח"ו. ולגבי קבוצה אחרת מאוד חשובה של דברי האר"י, שגם לא כללתי בחשבון כאן, ראו לקמן הערה 79.

51. פתורא דאבא ירושלים תרס"ה, ד.צ. ברוקלין תשל"ט.

52. כגון מהדורת צמח, שולחן ערוך האר"י הודפס בכמה מהדורות כגון: פפד"א תנ"א, לבוב תק"ח, שם, תרי"ט, ועוד.

53. פע"ח, שער השבת פרק כא, עמ' תלז עמ' ב. חשוב לציין שמה שעל פי רוב, מה שיש לנו מ'החברים' בכתבי רח"ו כבר נערך על ידו ויתכן שצורתם המקוריות נעלמו מאתנו.

ג. תיקוני עוונות שניתנו לאנשי החבריה, או ייחודים להשגה, למשל, בענין דביקות בנשמות הצדיקים או דרך העלאת נפש-רוח-נשמה והורדת בחינות נפש-רוח-נשמה יותר עליונות בכוונות קריאת שמע שעל המיטה, ובצורות אחרות, בכוונות נפילת אפיים;[54] ואמנם לא כל התיקונים וייחודי ההשגה נוקבו בשם אומרם ואין עיקביות לגבי דרך רישומם. בדרך כלל שער רוח הקודש מספק יותר מידע מזהה משער הייחודים שנערך על ידי ר' דוד ויטל[55] בערך שני דורות מאוחר יותר.

ד. שאלות ישירות [לא עיוניות] שרח"ו שאל את האר"י - כגון לגבי כח הסמכות של מנהגי עדות שונות - והאר"י התגלה בדרך כלל כשמרן לגבי מנהגי הקהילות השונות ואדיב בנתינת הסכמתו.[56]

ה. הקשרים היסטוריים חשובים - כגון תאריכי נתינת ייחודים,[57] או סיפור אישי, או הערכה עצמית של האר"י, או סיפור אישי המדגים את הכח הפנוימטי של האר"י,[58] או סוגיה מסויימת שהאר"י התחיל לבארו ולא הספיק לסיימו - כגון דרך אלטרנטיבית בכוונות קריאת שמע הקשורה לתורת קו-המידה שבזוהר חדש פרשת ואתחנן שיתכן שדרש עליו האר"י סמוך למיתתו[59] [ולכן לא הספיק לסיימו].

ו. כמה דרושים הנראים כקטועים באמצע, ולפעמים מדובר בדרוש די ארוך כגון 'דרוש א"ט ב"ח', שבסופן אנו קוראים: 'לא שמעתי יותר' וכד'[60] שלפי דעתי מעיד על נאמנותו של רח"ו כרושם ומפרש דברי רבו - ובמיוחד כשלוקחים בחשבון את ההתאמה הדוקטרינאלי לפרטיו בינו לבין תלמידי האר"י שרשמו תורתו.

---

[54]. שער הכוונות שער נפילת אפיים דרוש ג' ' דף מז עמ' ג; וראו שם, גם שער דרושי הלילה דרוש י דף נז עמ' ד; פע"ח כוונות קריאת שמע שעל המיטה דרוש יא, עמ' שלח עמ' ב, שער הגלגולים [עם פרוש בני אהרן] הקדמה ז, עמ' סח.

[55]. שער הייחודים, עיין שם, דף כז עמ' א.

[56]. שער הכוונות דף נ עמ' ד. וראו גרשום שלום: "מיסטיקה וסמכות דתית" ע' 25, בתוך ספרו פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה.

[57]. שער הייחודים דף ה עמ' ' ד; שער רוח הקודש דף מח עמ' א - נב עמ' ב; ועיין בספר החזיונות בכמה מקומות - ראו לדוגמה לקמן הערה 91.

[58]. לדוגמה מעניינת ראו פע"ח שער קריאת שמע סוף פרק כד עמ' ר עמ' ב.

[59]. שם, שם,עמ' קצו עמ' א; וראו שער הכוונות שער קריאת שמע, פרק ז דף כה עמ' ג

[60]. ספר הדרושים עמ' קכח עמ'ב; שער ההקדמות דף פג עמ' א.

ז. הבאת אמירות הנראות כסותרות, כגון לגבי התלבשות פרצוף אלוהי תחתון בפרצוף אלוהי עליון ממנו - אם הוא כשחיצון-אמצע-פנימי של שלושת הספירות התחתונות של הפרצוף העליון מהוה תשעת הספירות התחתונות או שמא כל שבעת התחתונות מפרצוף העליון מתלבשות בתחתון.[61] רח"ו מיישב את השאלה בספר מבוא שערים[62] לגבי ייחסי שלושה הפרצופים התחתונים [מתוך חמשת הפרצופים האלוהיים שבעולם האצילות המתוקן-יחסית] , ואומר שדרכי ההתלבשויות השונות מתייחסות לשלבים שונים של התפתחות התחתון לגבי העליון [ואכמ"ל]; אבל הוא מביא שלוש שמועות לגבי אופני התלבשות עתיק באריך אנפין [שהם שני הבחינות העליונות שבפרצוף העליון] ומשאיר את הענין שם פתוח[63], אף על פי שבספר אדם ישר הוא אומר שכל פרצוף לפי ערכו, מכיל בתוכו את שלושת הפרצופים התחתונים ו[תהליך ההתפתחות] עיבור-יניקה-ומוחין,[64] והיה יכול ליישם את הכלל הזה שם, במקום להשאיר את הנושא פתוח. הנושאים האלו - והסתירות השונות שבהן - השתמשו כבסיסים לחוקרי קבלת האר"י, ליצירת תורות 'שלבי התפתחות' למיניהם;[65] ומאידך בהחלט אפשר לתרץ באופן שמתרץ רח"ו [לגבי שלושת הפרצופים התחתונים], או כמו שעתה, יישמתי כלל ממקום אחר [להתאים את ההתפתחויות של שני הבחינות העליונות של הפרצוף העליון, לכללי ההתפתחות של הפרצופים התחתונים], או לומר שהאר"י תיאר 'הרבה דרכים למקום'; ולגבי הסתירות-לכאורה, לא זו אף זו - וההתלבשויות השונות מעידות על בחינות שונות של ייחודים בהתאם לאין-ספור המצבים השונים האפשריים בעולמות הלוריאניים, כפי שמעיד רח"ו עצמו כמה פעמים לגבי השינויים המתמידים המהווים שינויים בכוונות התפילה ולגבי התפתחות מתמדת בפרשנות הקבלה.[66] ולכן הם אינם מהוים סתירות. וזהו קריאה נומינליסטית [או 'מיסטולוגית'-חווייתית] של האר"י שיש לה הרבה סימוכין בטכסטים ובפרשנות המסורתית, ואין כאן מקום להאריך.

ח. כללים חשובים כגון אלו: לגבי עיבור לצורך ה'מוחין דגדלות שני' של זעיר אנפין;

---

[61]. ספר מבוא שערים שער ג חלק ב פרק ב דף כא עמ' ד - כב עמ' א וראו שם בהגהות וביאורים להקבלות

[62]. שם דף כב עמ' ד וראו ההערה הבאה

[63]. ראו הערה 61.

[64]. ספר אדם ישר, דף יז עמ' א. ואמנם כאן אולי דוגמא לכתיבה שנכלל בגניזת ירושלים שמאוחר מזאת של חברון ואכמ"ל.

[65]. מרוז שם [לעיל הערה 34] פרק א; אביב"י שם [לעיל הערה 33] מעמוד קיא ואילך. וראו לקמן הערה91

[66]. ספר אדם ישר עמ' יב עמ' ב - יג עמ' ב וראו ספר עולת תמיד עמ' ט עמ' א - ב; פע"ח עמ' יז עמ' ב ובכ"מ.

והוא, כשהמוחין של זעיר אנפין נמשכים מלמעלה ממדרגת התכללות בחינת עשר ספירות המיוחסות אך ורק לששת הקצוות התחתונות, ומתהוות בזעיר, מוחין פנימיים מצד עצמם - שלמעלה מן המידות, שהוא תחלית הגדלות של זעיר ונוקבא כשהם מתעלים למדריגת אבא ואימא. הדבר קורה כששני זוגות של הפרצופים שלמעלה ממנו - ישראל סבא ותבונה - המתייחסים למדריגה הממוצעת בין המוחין השייכים למידות לבין המוחין הטהורים; ואבא ואימא - שהוא הזוג של פרצוף המוחין הטהורים, שני הבחינות האלו [ישראל סבא ואבא, ותבונה ואימא] נעשים זוג של פרצוף אחד ומזדווגים לתת המוחין העליונים לזעיר ונוקבא, כדי שיוכלו לרשת מדריגת אבא ואימא להוליד נשמות [חדשות] עליונות טהורות[67] אבל לא כל הכללים החשובים שבקבלת האר"י נאמרו דווקא בשם האר"י.

ט. יישוב אמירות סותרות מהאר"י, על ידי כלל ששמע מהאר"י - כגון לגבי עליות העולמות בקבלת שבת [כשפנמיות העולמות חוזרות למצבם איך שהיו קודם חטא אדם הראשון]: מכיון שאומר האר"י שרק נוקבא דזעיר אנפין עולה ולא זעיר, שואל רח"ו איך יתכן ששתי ישויות תהיינה באותו מקום - ומבאר לפי כלל אחר ששמע ממורו לגבי ההבדלים בין שלושת הספירות התחתונות לבין האמצעיות; שהאמצעיות המה יותר רחבות ויכולות לאכסן את שני הפרצופין יחד - והוא נותן תירוץ נוסף מהאר"י שמבדיל בין עליית זעיר לבין התגלות המוחין המקיפין שלו.[68] - דוגמה אחרת היא שקלא וטריא לגבי סתירות בענין עליית הפרצופין בחגים המתיישב על ידי כלל חשוב ששמע מהאר"י שגורס הבדל בין מעמדי הפרצופין מצד עצמם לעומת עלייתם מצד העלתינו אותם בכוונות.[69] בכל אלו קשה לומר אם אותם החידושים נתהוו באמצעות קושיות התלמידים או שהיו בהבנתו של האר"י לכתחילה, כפי שהעירה ר. מרוז בהקשר אחר[70]

י. חידוש שאומר רח"ו בשם עצמו ואומר בפירוש שלא קבלו ממורו - הייחס בין מדריגת המוחין דזעיר בתפילת העמידה בחול למדריגתו בליל שבת, או כגון הבדלים בין כניסת

[67]. שער הכוונות שער קריאת שמע פרק ו דף כד עמ' א; ספר עץ חיים שער יד פרק ח דף עג עמ' ד, שער טז פרק ג דף פ עמ' א, שער יז פרק ב דף פד עמ' ג, וכ"מ.

[68]. פע"ח שער השבת פרק ט עמ' תה עמ' א - ב, ושם, הקדמה לשער השבת פרק ג, עמ' שעד - שעו.

[69]. שער הכוונות דף עז עמ' ד. ענין השינויים שבין יום טוב לשבת

[70]. Ronit Meroz, "Faithful Transmission vs. Innovation : Luria and his Disciples" , pp. 265, ff.

המוחין בברכת כהנים לבין כניסת מוחין באמירת י"ג מידות הרחמים - המסתברות לפי המודליות של העליות וכניסת המוחין שנאמרו בהקשר תיאורטי כללי לגבי סדרי כניסת המוחין, על אף שבסוגיות הנ"ל הוא אומר שלא קיבל הוראו מפורשת לגבי יישומו.[71] במקומות כאלו [בסימנים ט' וי'] אנו עדים ליצירתיותו של רח"ו בשלביו הקדומים שהתפתחה עוד יותר אחר כך, במיוחד בבכתבי המהדורת הגנוזות בירושלים ובחברון, בהן הוא מתפלפל בצורה יותר חפשית בלי האפולוגטיות שאנו מוצאים במהדורא קמא.

יא. עדות של רח"ו עצמו ששכח מה ששמע, או הטלת ספק לגבי טיב הבנתו של פרטים חשובים מסויימים - כגון אם ירידת נוקבא דזעיר אנפין בלילה הוא של תשעה ספירותיה או רק של הספירה העשירית.[72] ויש שאלה דומה לגבי עלייתה בתפילת העמידה של שחרית; או ספק אם העליה לזעיר אנפין בארבעת מדריגות הייחוד בתפילת העמידה היא לתוך אותן המדריגות או שמא הן עולות תחת מדריגת ייחודן ואנו מעלים ומייחדים אותם - והוא משאיר את השאלה ב'צריך עיון גדול' ואומר שהדבר תלוי בשאלה הקודמת - אם הנוקבא חוזרת מהיותה רק נקודה אחת או שמא רובה נשארה למעלה[73]. ונראו לי שגם כאן ניתן לישם הכלל שהזכרנו לעיל [בסוף סימן ט'] לגבי שתי בחינות העלייה בחגים.

יב. אמירה מפורשת מרח"ו, שלא קבל מישור של כוונות מסויימות כגון של קריאת שמע בשבת,[74] או כשרח"ו מעיד שלא קבל פראקטיקות מאת רבו לגבי איך על ידי הכוונות, אנו מעלים מיין נוקבין בקריאת שמע עד אין-סוף על ידי זיווגי הפרצופים[75] - וזה המקום שהתגדר בו הרש"ש וביסס את שיטתו החדשה - או אופן הסדרותו של שבע תחתוני עתיק

[71]. לגבי שני הענינים הנ"ל ראו שער הכוונות דף מ עמ' ב ענין חזרת העמידה דרוש ה.

[72]. שם, ענין כוונות העמידה דרוש ב דף כח עמ' ד.

[73]. שם, שם, דף ל עמ' ב.

[74]. שם, דרוש ג ' בענין תוספת שבת דף סח עמ' ד. הענין הזה חשוב למדי מכיון שכוונות קריאת שמע היא ההכנה לזיווגים שבתפילות העמידה, ובשבת הם 'זיווגים שלימים' שמביאים נשמות חדשות לעולם. ראו שער המצוות פרשת בהר דף כו עמ' א ולגבי עליות העולמות בתפילות בשבת שאמורה להיות במקביל לכוונות קריאת שמע ראו שער מאמרי רשב"י לפרשת קדושים דף לה עמ' ד' ואילך. שאלת כוונות 'הזיווג השלם' העסיק את האר"י מראשית דרכו ועד סופו. ראו בפרושו לספרא דצניעותא [שם] במיוחד דף כט עמ' א-ב וראו הדרוש שבהערה הבאה [ובהקבלות בהגהות וביאורים שם] שנאמר כנראו לקראת סוף דרכו. וראו ולקמן הערות 78 79 ו971

[75]. שער הפסוקים פרשת וירא דף י עמ' א.

בתוך י״ג מידות הרחמים של אריך אנפין;[76] או כוונה מסויימת כגון זאת שתתקן נשמה המגולגלת באוכל;[77] או משמעותו של ייחודי הפרצופין בכתר של עולם הבריאה.[78] לגבי כולם אומר רח״ו שהיו כוונות מהאר״י, שלא קבלן, והן מהוות שאלות יסודיות למדי, הקשורות לגבולי הפרקטיקה הלוריאנית ואפשרות הרחבותיה; ואני חושב שהם מצביעים על הבדלים בערך עצמו של האר״י לעומת הערכתו את תלמידיו והדבר צריך עיון.

אביא דוגמא נוספת ביחס למה שדברנו קודם, במובן זה שהדוגמא תעסוק בגבולי התיאורגיה, שיש לגביה שקלא וטריא מעניינת בין האר״י ורח״ו בשאלה: עד היכן מגיעות הכוונות בסולם המדריגות. ארחיב על זה את הדיבור בהקשר להצגת שאלה אחרת של גבוליות שרח״ו שואל את עצמו לגבי ייחס הפוטנציאל הרוחני של הצדיק לעומת המצב האלוהי הנוכחי המתגלה בפרצוף זעיר אנפין; וזה, אחרי הערת ביניים כללית לגבי החומר שהצגתי עד כאן והיא:

יתכן שמקור השמועות הישירות האלו מהאר״י הוא מקונטרס הקיצור של רח״ו; ואולי על ידי איסוף כל ארבע מאות הציטטות הישירות תהיה לנו חלק לא מבוטל ממנו. ברם נראה

[76] מבוא שערים שער ג חלק ב פרק יא דף כז עמ׳ א.

[77] שער המצוות פרשת עקב דף מד עמ׳ א.

[78] קהילת יעקב עמ׳ קח עמ׳ ב. וראו עץ חיים שער ט פרק ג׳ מהדורא תניינא שגורסת שהכלים והניצוצות השייכות לכל חלקי התפארת של פרצוף זעיר אנפין נפלו לכתר עולם הבריאה בזמן שבירת הכלים, ושם, בתקופת התיקון, יורדת פרצוף נוקבא דזעיר אנפין לצורך השלמת התיקון בלילה. לגבי הייחס הישיר של כתר הבריאה לפרצוף הכתר שבעולם האצילות ראו שם, שער מב פרק ב׳. חשוב לציין שבעולם הבריאה מצד עצמה, נמצאות עשר ספירות רק מצד הבינה שלה, אבל החכמה והכתר אינן מתגלות בהן עשרת הספירות המבטאות אותן. ראו על זה שם, שער מ פרק טו, שער מב פרק יד, שער מו פרק ד ושער מז פרק ג מהדורא תניינא. עשרת הספירות שבחכמה וכתר של עולם הבריאה מתגלות רק כשיש זווג שלם וראו על זה שם, שער טו פרק ב, וראו בכוונות לקבלת שבת [כי בשבת ישנה האפשרות לזווג שלם ואכמ״ל] שער הכוונות דרוש א מדרושי סדר שבת, עניין קבלת שבת, ושם בכוונות למזמור תהילים כט, הבו לה׳ לגבי התגלות צלמי החכמה והכתר בהיכלי בריאה יצירה ועשייה [וראו לעיל הערה 42 .משער מאמרי רשב״י] בהקשר הזה אולי צריכים לצרף מה שכתוב בעץ חיים שער לד פרק א מהדורא בתרא, ושער לט פרק יא כלל כ הגורסת כי רוב הזווגים העליונים המתרכשים בזמן הגלות הם על ידי כך שהצדיק מזדווג עם השכינה [והזווג ההוא מתרכש בגן עדן וראו בשני מראי המקומות שהזכרתי לעיל ובמיוחד בשער לט שם, המפנה לזוהר חלק ב דף קסו עמ׳ ב ועיין בשער הגלגולים הקדמה לו ולקמן במראי המקומות שבהערה 98] וראו בספר עולת תמיד עמ׳ קטז - קיז לגבי הזווג בליל שבת להוציא נשמות חדשות לעולם הזה היורדות מגן עדן; ויתכן שהנשמה ההיא הגיע לשם על ידי זווג הצדיק בימות החול ואכמ״ל. וראו לקמן בחלק השלישי במאמר הנוכחי לגבי המשמעות העמוקה של הזווג באמצעות כוונות קריאת שמע. מה שהבאתי כאן בקיצור, היא הדגמה לרובד יותר עמוק בתורת הכוונות של האר״י עצמו, המתגלות-במחצה כששמים לב לדברי רח״ו שבקטגוריה הזאת - האמירה מפורשת מרח״ו, שלא קבל מישור של כוונות מסויימות - שעל פי רוב, לפי דעתי, כרוכות בעניין הזיווג השלם [והשתמשתי בחומר הנ״ל בגוף המחקר; ראו DS 13 ו 14, ואכמ״ל].

לי בוודאות שקונטרס הקיצור הזה היה הרבה יותר גדול מאותן ארבע מאות הציטטות; ושנוסחת ספר הדרושים היא ההרחבה הראשונה של אותו הקונטרס. גם ברור, על פי השוואה פילולוגית, שספר שער ההקדמות מכיל ממש אותם המילים והמשפטים של ספר הדרושים; ההבדל ביניהם הוא בזה שבשער ההקדמות הוא מרחיב את הביאור ומוסיף הקשרים עד כדי הרחבת דרוש ממוצע בספר הדרושים כגדול פי שנים בשער ההקדמות. וגם בשער ההקדמות, אנו מוצאים דרושים שידועים לנו רק מספר אדם ישר[79] שהוא ממהדורת גניזת ירושלים [שכנראה משמע שרח״ו שמר אותם על אף שגנז את שאר החיבור - או, ששחזר אותם מזכרונו] ; ויש בשער ההקדמות הכרעות בסוגיות בהן נשאר רח״ו בצריך עיון בחיבוריו האחרים - ואצטט חלק מהן במשך הדיון הבא. על סמך יסודות אלו אני מציע שרח״ו חיבר את שער ההקדמות כמהדורא הסופית, בהיותו בדמשק[80]

3. עכשיו אציג דיון עיוני תמציתי בראשי פרקים לגבי פוטנציאל הצדיק בעסקו בכוונות האר״י. בספר קהילת יעקב[81] שואל רח״ו את השאלה:

״כי נפש האדם כולל בחינות רבות. יש בה יחידה מצד הכתר וחיה מצד האבא ונשמה

[79] במיוחד הדרושים העוסקים בהרחבה על הצמצום שאינם בספר הדרושים ולא באף חיבור אחר חוץ מבאדם ישר ובשער ההקדמות [בשניהם, בתחילת החיבור]. וראו ההערה הבאה. גם ראוי לציין שבספר הדרושים מופיעים חמשה דרושים [״מציאת הקליפות״, בעמוד קמא; ״סוד קין והבל ושעטנז״, ע׳ קנא; ״סוד הזווג״, ע׳ קע; ״סוד שילוח הקן״, ע׳ קעט; ו״סוד המ״ב זווגים״, ע׳ קצה], שבכתבי-יד כגון זה מאת ר, יעקב צמח, כת״י אוניברסיטת קולומביה M 6862 X 893 [מאמצע המאה הי״ז], מופיעים עם כותרת ״מהאר״י ז״ל״ [ראו בכת״י הנ״ל המקבילות לחמשת הדרושים, - אני אתן את מספר הדף כפי שמופיע שם בכת״י ואח״כ, כפי מספר הדף לפי הספור שלי: קס ע׳ ד (727); קפח ע׳ ד (756); קסא ע׳ ד (728); סח ע׳ ב (278); רה ע׳ א (89 א) - ואלו, חוץ מכארבע עשרה דרושים אחרים עם הכותרת הנ״ל המופיעות במקומות אחרים, בחיבורים כגון שער מאמרי רשב״י או שער רוח הקודש ואכמ״ל] וכמה מהדרושים האלו כגון זה של ״שילוח הקן״ מופיעים אחר כך בצורות משונות ויותר ארוכות בחיבורים אחרים כגון שער המצוות [פרשת כי תצא דף נד עמ׳ ב - נח עמ׳ ב] שמכונה ״מהדורא קמא״ וקהילת יעקב במהדורא הגנוזה, שאח״כ נכנס בעץ חיים [שער ט״ו] בצורה יותר רחבה, על ידי ר׳ מאיר פאפריש. וראו בדיסרטציה לעיל פרק DS4 13 ו41 ששם דנתי על הדרוש הנ״ל יותר בהרחבה; במיוחד לגבי השינויים [הפסימיים] שהכניס רח״ו לגבי שאלת האפשרות של זיווג שלם בזמנינו [ואכמ״ל]. מכת״י הנ״ל [וראו עליו ר. מרוז, דיצרטציה ע׳ 79] משמע שצורת הדרושים שבספר הדרושים היא הכי קרובה לדרושים עצמם בצורתן המקוריות, ולכן ייתכן שהדרושים שעליהם הכותרת ״מהאר״י ז״ל״ הם שנרשמו ע״י התלמידים בשעת מעשה.

[80] אני חושב שאין לומר שר׳ שמואל ויטאל הוסיף את הדרושים מאדם ישר אחר שקבלם מר׳ יעקב צמח מכיון שאריכות הביאור שבשער ההקדמות לאומת אדם ישר הוא כמו הייחס של שער ההקדמות לספר הדרושים לכן יתכן שהביא אתו לדמשק את דרושי הצמוצם והרחיב את הביאור שם או ששחזר אותם מזכרונו.

[81] קהילת יעקב שער מיין נוקבין דרוש ג׳ דף ט עמודא ב ועיין שם במיוחד, דרוש ד׳ עמ׳ יא עמודא ב. ולגבי ייחס הענין כאן דווקא לנשמות הצדיקים ראו שם ׳כללי מ״ן ומ״ד׳ ע׳ יז כלל ד, וע׳ כב-כג כללים טז-כ.

מצד אימא ורוח מצד זעיר אנפין ונפש מצד נוקביה וכל זה מן האצילות וכנגדו בבריאה יצירה ועשיה והדברים תמוהים כי איך יתכן זה והלא האדם הוא תחתון והוא נברא ואיך אפשר שיקח בחינות עליונות שלא השיגו עליהם זעיר ונוקביה כי איך יקח יחידה חיה ונשמה מן כתר חכמה ובינה אשר הם יותר גבוהים מזעיר ונוקביה ..."

באופן כללי אפשר למצוא פתרון על פי דברי האר"י עצמו בסוגית הייחס בין הצדיק לזעיר אנפין. בפירוש ספרא דצניעותא אנו קוראים:

"הענין הוא כי ז"א [זעיר אנפין] בו דינין ורחמים וכאשר יחטאו בעולם התחתון יעלה קולם לאזנו ויתמלא דינין והופך פניו מעתיק יומין וכאשר יגיע הקול באזנו כי שבו בתשובה יתקן עצמו ז"א לקבל א"א [אריך אנפין] והרחמים גוברים נמצא כי התיקון והקלקול תלוי בז"א כי כאשר יתקן עצמו ז"א וזה ע"י קול וצעקת התחתונים כי שבו מדרכם הרעה יאיר אליו א"א ויסתכל בו בעין טובה ויתבטלו הדינין והפך ח"ו בהפך ונמצא שהתפלות והצעקות עדיו יבאו והוא מתקן על ידם לקבל שפע מא"א. אבל א"א לא משתני ולא אשתני כלל ונמצא שאזן א"א לצורך ז"א היא לשמוע לקולו ולהאיר אליו. וזהו סוד שהקב"ה מתפלל וזה נעלם מאוד עמוק עמוק מי ימצאנו"[82]

בהמשך דבריו שם אומר האר"י שבן-אדם[83] אינו יכול להגיע למעלה מזעיר אנפין - אבל כנראה באמצעות זעיר הוא יכול [לפי שעה] להגיע למעלה ממנו.[84] לכן הוא מתאר את מטרת התפילה כדלהלן:

---

[82]. ספר הדרושים ע' רנא עמ' א. ולגבי ייחס הצטוט הזה לעבודת הצדיקים ראו שם בסמוך לקראת סוף עמודא א וגם דף רנג לקראת סוף עמודא ב. וראו לקמן הערה 84.

[83] שם, שם. ובזה אין הבדל בין סוגי במדריגות הנשמות, ומדובר אפילו בצדיקים ששרשם מאותה מדריגה של זעיר אנפין עצמו, הנקראים 'אחים קטנים' של הזעיר מכיון ששניהם יצאו מזיווג אבא ואימא גם הם נוהגים לפי הכלל הנ"ל ראו מראי המקומות בהערה 79, ומקבילות בעץ חיים שער לט פרק יא כללים יב, טז, ויט. וראו שער המצוות פרשת בהר דף כו עמ' ב משם משמע שגם הפרצוף האלוהי זעיר אנפין יורד לעולמות בריאה יצירה ועשיה לברר בירורים במשך השבוע [ולכאורה ירידת נוקבא דזעיר יורדת להתברר ואכמ"ל] כך שיש שותפות [שלכאורה מתבטע בדביקות] בין זעיר ונשמת הצדיק אבל ראו שער מאמרי רז"ל לבבא קמא דף ה עמ' א ועץ חיים שער לד ריש פרק א וצ"ע.

[84] ראו ספר הדרושים ע' רנג עמ' ב שם הוא אומר: "והנה הצדיקים הם בז"א והם זוכים להשיג אותו האורח [שב'פלגותא דשערות' דאריך אנפין] בלי אמצעי ונמצא שיש להם יתרון על ז"א כי [ז"א] אינו מקבל שפע אלא דרך שערות אלו [דא"א] והם נהנין מהאור העליון בלי אמצעי ... כי גדולה תפלה שעולה עד מקום גבוה בלי אמצעי ובלי הפסק שום דבר ... וזה ע"י ז"א ..." כי ז"א משמש כמעבר גרידא ואינו מפסיק. ולגבי העניין הזה, ראו בשער מאמרי רשב"י דף מה עמ' ד.

"הכונה היא כי האדם בתפלתו צריך שיעלה במחשבתו עד מקום השקאת עמיקא דבירא שהוא נגיד נפיק לז"א וזה ע"י השביל העליון הנכנס בעומק הבינה והוא נקודת ציון העליון' שבבינה"[85]

סוג דומה של כוונה [מבחינת המדרגה אליה ניתן להגיע באמצעותה] נמצא בכוונות ארבעת ההמשכות שבזיווגי קריאת שמע, והמה כדלהלן: קריאת שמע של שחרית - עולם הבריאה - מחיצוניות עתיק; קריאת שמע של שחרית - קרבנות - מפנימיות אריך אנפין; קריאת שמע של ערבית - מחיצוניות אריך אנפין; קריאת שמע שעל המיטה - מחיצוניות אבא ואימא;[86] נמצא, שלפי הסדר חיצון-פנימי-חיצון-פנימי היה צריך להיות בקריאת שמע שעל המיטה, זיווג פנימי של אבא ואימא - וזה יסוד קושיא של רח"ו, כשהוא שואל את מורו:

"הנה בכל פרצוף ופרצוף יש פנימיות וחיצוניות ולפעמים נמשכת טיפה מן החיצוניות ולפעמים מן הפנימיות. והוא כי לעולם כאשר זעיר אנפין ממשיך אותה טיפה מן אבא אינו יונק אלא מן חיצוניות בלבד כי הפנימיות דאבא הוא נחשב כאילו יונק מן עתיק הגנוז ומתלבש בתוך אריך אנפין והטעם הוא כי כשנתקן עתיק היו אבא ואימא אחור באחור ונמצא כי זיווג אבא ואימא אחור באחור הוא נמשך מתיקון עתיק יומין אלו הם דברי מורי ז"ל ואיני זוכר הבנתם ופירושם אמנם הכלל הוא כי אין המשכה לעולם אל זעיר אנפין אלא מחיצוניותו אבל באריך אנפין ובעתיק יש בהם המשכה מחצוניותם ופנימיותם"[87]

הביטוי: עתיק הגנוז ומתלבש בתוך אריך אנפין מקביל לאותם הביטויים הנמצאים בייחודים מסויימים כגון 'ייחוד הדיקנא' שמסר האר"י לרח"ו באלול שנת של"א,[88] שם מדובר על

---

[85]. ספר הדרושים רסא עמ' ב, וראו שם רס עמ' א-ב וראו זוהר חלק ב דף סג עמ' א-ב. ואני מ.ק. מוסיף על פי מה שנאמר שם, שפנימיות נקודת ציון דאימא הוא גילוי חסד עילאה' שהוא במדריגת התגלות פנימיות הכתר על ידי זיווג אבא ואימא". וראו שם עמ' רמב-רמג, ורנז, ועוד.

[86]. שער הכוונות דרושי ק"ש פרק שלישי.

[87]. שם דף יט עמ' ד.

[88]. זה היה אחרי ששה חדשים אחרי שהתחיל רח"ו ללמוד עם האר"י. ראו שער הייחודים דף ה עמ' ד, ושער רוח הקודש דף מח עמ' א - נג עמ' א.

התלבשות החסד העליון [׳חסד עילאה׳] שבו העצמות,[89] בתוך אריך אנפין והמקיפין שלו. מאידך, כשאומר ׳כשנתקן עתיק היו אבא ואימא אחור באחור׳ הוא מדבר בשפת התיקונים עליהם דיבר האר"י בהקשר של הזיווג החדש של אדם קדמון אחרי שבירת הכלים, המתבטא בספיקות הסיסטמאטיות בעתיק יומין – תורה שהאר"י לימד את רח"ו הרבה זמן אחר כך.[90] האפשרות לזיווג כזה תלויה באפשרות העלאת מיין נוקבין על ידי הצדיק לאותו מדריגה שיוכל לעורר העלאת מיין נוקבין מאת פרצופי אבא ואימא למדריגה שתהיה מעבר למדריגה שהיה להם בעת בריאתם.

הדבר הזה קשור לבירורים שצדיקים יכולים לעשות בעולם הזה. רח"ו כתב בשער ההקדמות, בקטע שאינו מופיע בשום חיבור אחר, ביחס לענין ׳חיצוניות עתיק׳ שירד לעולם הבריאה אחרי שבירת הכלים כדי ללקט את הנצוצות על מנת לבנות את פרצופי עולם האצילות:

"והיה אפשר לומר כי אחרי שנתקן עולם האצילות לא הוצרכו עוד תרין פירקין דנצח והוד דעתיק לעמוד בסוד דדין בבריאה להניק לשבעת המלכים כי כבר נתקנו ועלו למעלה ונתלבשו במלכות שבו ובמלכות דאריך העומד באצילות אלא שאני רואה כי גם במקום אחר כתבתי כי גם שם [בעולם הבריאה] היתה מניקה לשבעה מלכים ... ונמצא כי גם אחרי שנתקנו עולמות אצילות בריאה יצירה ועשיה עדיין נשתיירו סיגי שבעה מלכים למטה בבריאה יצירה ועשיה להתברר עד ביאת משיח בעזרת השם ולכן גם שני פירקין נצח והוד דעתיק עומדים תמיד שם בראש הבריאה להאיר בהם לכשיתבררו עד התכלית" [91]

---

[89]. ראו ושער רוח הקודש דף נ עמ׳ א ואילך והשוה שער הכוונות דרוש ו בענין ויעבור דף מה עמ׳ א וראו ספר הדרושים ע׳ רלז עמ׳ ב, רלט עמ׳ ב, רמא עמ׳ ב, ורמג עמ׳ א רמד עמ׳ א–ב, רנא עמ׳ א–ב, רנט עמ׳ א ועוד. וראו שער הפסוקים פרשת תזריע דף לב עמ׳ ד שאומר ש"המלך הדר" שהוא המלך השמיני המתקן את ה׳מלכים שמתו׳ הוא ׳חסד עילאה׳ והשוה את בספר תורת נתן מאת ר׳ נתן שפירא פרשת תזריע מאת האר"י דף כו עמ׳ ד, והשוה את זה לספר הלקוטים פרשת וישלח דף כא עמ׳ ג, כאן דוגמא של מונח שהיתה רובחת בתקופת כתיבתו במצרים שקבל ׳תרגומים׳ מסויימים אחרי שהתחיל ללמד בצפת ואכמ"ל. וראו שתי ההערות הבאות.

[90]. ראו ספר הדרושים דף יד עמ׳ א – ב. וראו עץ חיים שער יב שער עתיק פרק א דף נו עמ׳ א .אבל ראו דרוש קדום לגבי הנ"ל בספר מבוא שערים דף כ עמ׳ ג. וראו ספר החזיונות עמ׳ קע , המתיחס לייחוד החוטם והפה של עתיקא, שייחד רח"ו בראש חודש אלול שנת של"א – ששה חדשים אחרי שרח"ו התחיל ללמוד מהאר"י – ולגבי ענין האוזן בכתביו של האר"י מתקופתו במצרים, ראו פרושו לספרא רצניעותא ספר הדרושים ע׳ רמה עמ׳ ב ורנ עמ׳ ב – רנא עמ׳ א. ואולי המקורות האלו מרמזים מראש את תורת האר"י לגבי אוזן-חוטם-פה שבאדם קדמון – שעוד לא נזדמן לו ללמד לתלמידיו ואכמ"ל.

[91]. שער ההקדמות דף יא עמ׳ ד. אבל ראו בספר קהלת יעקב מכתבי מהדורת גניזת ירושלים, שם עמ׳ עה

וכן כתב האר"י בעצמו [כנראה בצפת,] לגבי הנ"ל:

"ופרק אחד יצא חוץ לאצילות לחיות העולמות וכן צד שמאל ואלו השני פירקין תחתונים של עתיק יצאו חוץ מן האצילות כנזכר. ואם תאמר היה ראוי לקרוא העולמות גם כן אצילות כיון שנתפשט שם העתיק אלא כי אינו נקרא אצילות אלא מקום שמגיע אריך אנפין ולא יותר ויש בזה סוד נעלם" [92]

בעקבות כל הנ"ל, נאני חושב שוכל להתקרב ל"סוד הנעלם", בעזרת קטע שרח"ו מצטט מקונטרס הקיצור:

"עתה תבין בזה ענין מה שנאמר בספר הזוהר במקומות הרבה כי אדם הראשון וחוה נולדו על ידי זווג אחור באחור וכן בכל המקומות שתמצא כתוב בספרינו ענין זיווג אחור באחור אל תחשוב שהדבר כפשוטו כי נמנע הוא שום זיווג בהיותם אחור באחור אלא מוכרח הוא שכל הזיווגים יהיו פנים בפנים"[93]

והוא מבאר כאן בהמשך, שהכוונה היא שזיווג אחור באחור מתרחש כשהפרצופים התחתונים שהם אחור באחור מפני תוקף הדינים, עולים לפרצוף שלמעלה מהם ששם אין דינים, ושם מזדווגים פנים בפנים. לכן הוי אומר לגבי עולם האצילות לפרצופיו, על אף שיש להם ׳קיום והעמדה׳[94] מצד עצמם, ואינם צריכים למעשי עולמות בריאה יצירה ועשיה לקיומם העצמי – מכיון שאין זמן שחסר לפרצוף זעיר אנפין מוחין דיניקה דקטנות מצד פרצוף אימא – כפי שאומר רח"ו כמה פעמים,[95] והמוחין האלו מהוות את הפוטנציאל התמידי להתגדל לתחלית

עמ׳ ב – עו עמ׳ א שם [והוא המקום היחיד שמצאתי] כנראה, משמש מלכות דאצילות את התפקיד של דדי בהמה של נצח והוד החיצונים של עתיק. אבל ראו שער הכוונות דרוש ה קריאת שמע דף כג עמ׳ ג הייחס שבין אימא עילאה ומלכות לגבי רוחא דשביק בעלה בביאה ראשונה ואכמ"ל וראו קטע שכתבו הארי עצמו בשער מאמרי רשב"י דף טז עמ׳ ג [שעליה כנראה מבוסס הקטע בקהלת יעקב] שמדבר על דדי בהמה הנ"ל בלא ייחוס מפררש למלכות דאצילות, כך שיכולים ליישב, שדדי נצח והור החיצונים של עתיק *מועברים* דרך מלכות דאצילות. וראו עץ חיים שער כט פרק ו שמשמע כך משם ואכמ"ל.

[92]. ספר הדרושים, הקדמה לפירוש אידרא זוטא מכתבי האר"י עצמו עיין שם עמ׳ ריד עמודה ב. הקטע אינו מופיע במקום אחר בקורפוס הלוריאנית.

[93]. שער מאמרי רשב"י דף לג עמ׳ ד – לד עמ׳ א וראו במיוחד, שער ההקדמות דף מג עמ׳ ג

[94] ראו שער מאמרי רשב"י דף ז עמ׳ ד, יד עמ׳ ג וכט עמ׳ א–ב ; ובספר הדרושים ע׳ רסב-ג, והשוה לשערי קדושה מאת רח"ו דף כא עמ׳ ב-כב עמ׳ א לקראת סוף שער ג׳ פרק ב, ולעיל הערה 39.

[95]. עץ חיים שער כו פרק ד חלק ב דף טז עמ׳ ג, שער לט פרק יא כלל י דף עו עמ׳ א, שער מ פרק א דף עט

הגדלות, אבל הפעלתו מותנית ברצון האלוהי, על פי זכויות מעשי האדם, לכן מצד אחד כל זמן שישנם נצוצות בעולמות התחתונים שלא נתבררו, אין שלימות גמורה בפרצופי עולם האצילות; ומצד שני, כשצדיקים נתקלים בניצוצות בזמנים מסויימים, יש להם האפשרות לגרום שאבא ואימא יעלו לתוך אריך אנפין ויחזרו שם פנים בפנים[96] ובדרך זה ימשיכו כח חדש מהעצמות לתוך סדר ההשתלשלות להביא שפע חדש שעדיין לא הגיע לעולם. לכן, על אף שכל הנ"ל בא באמצעות זעיר אנפין, הוא מובצע רק על ידי הצדיק שנתקל בניצוץ מסוים בזמן מתאים, וממשיך ממדריגה שלמעלה מתיקון זעיר אנפין, איך שהוא מצד עצמו; וכידוע מכוונות מנחה של שבת ושל חג שבועות, יש ביכולת הזעיר אנפין להגיע לפי-שעה למדריגת אריך אנפין.[97] והאר"י מוסיף, שכשיתבררו כל הניצוצות אז תהיה זאת המדריגה באופן קבוע,[98] ונוכל להמשיך [לפי הזכות] אז ישירות מפנימיות עתיק,[99] כמו שאנו קוראים בשם האר"י לגבי כוונות קריאת שמע של שחרית:

אמנם במילת 'אחד' נכנסין ששה קצוות דגדלות כי כל הקטנות נשלם לכן גם אלו המוחין הנמשכין עתה אל הזעיר אנפין ונוקבא הם מזיווג אבא ואימא אשר משכו המוחין ההם מן החיצוניות דעתיק כי מן פנימיות דעתיק אי אפשר להמשיך עד זמן משיח במהרה בימינו [100]

אני חושב שהציטטות שהבאתי מעידות כי קבלת האר"י הינה דוגמא לתיאורגיה פתוחה בנוסח "Process Theology", שמקורו בחז"ל ובקבלה[101].; וכפי שהתבטא ניקוס קזנצקיס, "We are the saviors of God".

עמ' ג; שער הכוונות שער קריאת שמע פרק ו דף כב עמ' ד, כג עמ' ד - כד עמ' א; פע"ח שער העמידה פרק ה דף ריח עמ' ב; שער מאמרי רשב"י דף ז עמ' א, שם עמ' ד, כט עמ' א - ב.

[96] ראו מה שנכתב בין הערות 84-87 וגם, צריכים להעיר כאן על ענין אי-מציאות ה'זיווג השלם הפנימי' של אבא ואימא בזמן הגלות. ראו עץ חיים שער טו פרק א ואכמ"ל וראו לעיל הערות 74, 78, ו-79 וראו בדיסרטציה שלי בכמה מקומות בפרק 4, מ-DS 11 ואילך, באריכות.

[97]. שער הכוונות מנחת שבת דף עה עמ' ב - ג, ענין פסח דרוש ב דף פ עמ' ד, ענין שבועות דרוש א דף פח עמ' ד - פט עמ' ג; וראו מבוא שערים שער ה חלק א, פרק ב דף לו עמ' ב.

[98] כי קודם חטא אדם הראשון היה הזווג התחתון תמידי כמו הזווג העליון ראו בשער מאמרי רשב"י דף ג עמ' ג [וראו שם דף מה עמ' ד] ודף ט עמ' ד - י עמ' א

[99] ראו עץ חיים שער כו פרק ד ושער לט פרק ב. וראו שער מאמרי רז"ל לבבא קמא דף ה עמ' א - ב..

[100]. פרי עץ חיים שער קריאת שמע עולם הבריאה פרק טו דף קפב עמ' ב - קפג עמ' א.

[101]. ראו איכה רבתי פ"א על הפסוק [דברים לב:יח] צור ילדתך תשי; וראו על הפסוק [תהלים סח:לה] תנו עז לאלהים, זהר חלק ב דף לב עמ' ב.

Appendix 1: A Meditation on the Divine Image within the Human Being

In a section of PEH,[A] the manual of Rabbi Isaac Luria's meditation instruction system for all ritual purposes, edited in about 1580 by his chief disciple, Rabbi Hayyim Vital, we find a meditation practice for the purpose of the acquisition of the Holy Spirit, that appears in at least two other places in Vital's writings; in both his early and late recensions of the Lurianic teachings.[B] Its appearance in all these recensions attests, in my opinion, to its importance as essentially a precis of the entire Lurianic meditation system.

The earliest editors of the published Lurianic *Kavvanot* Prayerbooks, [the standard manuals of contemplative intention] situated this meditation as the opening section to the morning prayer practice.[C] The text of PEH reads:[D]

> It is fitting for one to constantly bear this in mind,
> particularly before one begins to study or pray,
> that one esteem oneself as one who is a dwelling place and a throne
> for the Divine Emanation of Holiness.
> For it is written [Gen.9:6]:"... In God's image did He create humankind".
> Thereby one will be helped from heaven
> and will able to unite all the worlds;
> for the Most High Holiness will be dwelling within the person.
> How [does one do this]:
> One should attune oneself to prepare [the crown of] one's head
> as a throne for the Name YHVH with the [inner][E] vocalization of the *Qamaz;*

[A] PEH *Shaär Hanhagat haLymud* [pp. 354b-355a].
[B] ShRhQd 1 fol. 57b, and ShhY fol. 15c.
[C] See at the beginning of the Morning Prayer: SdRshQ: fol. 36b-37a; SydKavRAsh, fol. 27b; SdZ, fol. 43b; and SydNehSh, vol. 1, pp. 294-295
[D] I am using the text of the PEH, augmented or clarified by the other two texts [the text of ShhY is much closer to the PEH; the text is missing from the ShaKav], as indicated:
ראוי לאדם לכוין תמיד ובפרט קודם הלימוד וקודם התפלה, ולהעריך כאלו הוא מדור וכסא אל האצילות הקדוש. כי הלא בצלם אלהים עשה את האדם, ובזה תענה ותקובל תפלתו ותורתו. כי על ידי זה יוכל לקשר כל העולמות, על ידי שתחול הקדושה העליונה בו. כצד: יכוין האדם להכין ראשו כסא אל שם הויה בניקוד קמץ ובי' מוחין דיליה חכמה ובינה, גם כן הוויות פתח וצירי. ושני זרועותיו סגול ושבא, וגופו חולם, ושני כפיו [בשער היחודים: ובי' ירכותיו; !בשער רוח הקודש: וירך ימין וכו'] קובוץ וחירק, ויסוד בניקוד שורק] ועטרה הויה בלי ניקוד, כנזכר בתיקונים [דף קכט ע' א] ויכוין גם כן כי האדם הוא שם ס"ג כנזכר אצלינו. ויכוין כי אוזן הוא שם ס"ג חוץ ה' האחרונה ואולי עם זה ישיג לשמוע איזה קדושה עליונה בתפלה ובעת לימודו. גם חוטם שלו בשם ס"ג , כי הוא גימטריא כך; ואולי יריח איזה רוח קדושה [!]. וגם בפה שלו שם ס"ג וכ"ב אותיות מה' מוצאות הפה אולי ישיג לרוח ה' ידבר בו, ומלתו על לשונו בעת לימודו ותפלתו. והכל תלוי כפי עוצם כוונתו והתדבקותו. ובסוד העינים [,בשער רוח הקודש: ובבחינות העינים שלו] אם הוא בעולם העשיה יכוין לה' הויות שכשבונם ע"ן, ה' פעמים כ"ו, ויכוין השם במילוי ההין. וביצירה שהוא מ"ברוך שאמר" עד "ישתבח" יכווין ההויות דאלפין. וביוצר שהוא עולם הבריאה יכווין לה' הוויות דס"ג, ובעמידה שהוא באצילות, יכוין לה' הויות דע"ב. וכן אם הולך בשוק יכוין שב' רגליו הם נצח והוד. וכשמסתכל, יכוין כי שני עיניו הם חכמה ובינה. וכן כיוצא בזה בכל הפרטים. ויכוין שהוא כסא לקדושה עליונה. ואין ספק אם כך יתנהג כמה זמן, שישיג לדעת את אשר ירצה ויהיה כאחד המלאכים המשרתים ברקיע וזה סוד 'בכל דרכיך דעהו' ובפרט אם בכל רגע יחשוב, ולא יעבור המחשבה [,בשער רוח הקודש: ולא יפריד המחשבה]. וזכור זה בלבך.
[E] I added the word 'inner' to 'vocalization' [*Nyqud*], based on the Lurianic conservatism regarding the pronunciation of Divine Names; see ThM fol. 56-57.

> the Wisdom intelligence [right brain] with the Name vocalized as *Patah;*
> the Understanding [left-brain, heart], with the Name vocalized as *Zeyrey;*

The text proceeds to provide the vocalizations of the Tetragrammaton for the various attributes [*Sefyrot*] and body parts, according to the system of TqZ[F] [see diagram], and gives the elaborated spellings of the Name according to the Lurianic symbolism, corresponding to the various orifices and sense organs of the head, the levels of spiritual ascent of the different sections of prayer, and the type of action that one is involved in; and the text continues:[G]

> ... And one's ear becomes the Name of 63 [Yvd Hy Vav Hy][H]...
> Perhaps [thereby] one will merit to hear the Supernal Holiness
> during prayer or study ... and so too the mouth [is transformed],
> perhaps he will attain to the Supernal Breath that will speak through him ...
> And *all this depends on the power of one's Kavvanah and Devekut*
> [one's intention and the adhesion of one's mystical union ...]
> And in the prayer section [that corresponds to the realm] of *Asyah*-Action]
> one should invoke the Name {YHVH} as It is filled with the letter *'Hh'*,
> and then [when rising in prayer to the realm of *Yezyrah*], invoke the Name as It is filled with the letter Alef [*Ha*] etc. ... and in the Silent *Ämydah* prayer,
> [fill It] with [the Yod, i.e. *Hy*, so that It has the 'numerical value of] 72' ...
> And in walking in the marketplace, regard your legs as [the *Sefyrot*]
> *Nezah* and *Hod* [Eternity and Glory],
> And in using of one's eyes, regard them as [the *Sefyrot*]
> *Hokhmah* and *Bynah* [Wisdom and Understanding].
> And so too with regard to all of one's comportments.
> This is the secret meaning of [the verse, Prov. 3:6] "Know Him in all your ways". No doubt, if one proceeds in this way for some time, one will know all that one requires, and will be as one of the ministering angels on high;
> particularly if this is in one's consciousness at all times, so that
> it is not removed from one's thoughts [so that it is not separate from (the) awareness (of the realm that one is invoking)][I] Remember this in your heart.

We find here, that the practitioner is transforming himself into a 'dwelling place' for the emanation of the Divine manifestation, in order to pray effectively with the *Kavvanot*. Also, it counsels that one integrate the ordinary uses of the senses into the service of the Divine Presence. The contemplator rises to different levels of spiritual existence and activates the qualities of Divine manifestation, corresponding to the different configurations of the Name contemplated. It is as if the Name empowers the person to see one's own qualities *as* Divine manifestation. This practice uses the different 'Fillings of the Tetragrammaton' to invoke the levels of shared human-divine ontological realms i.e. realms of Being, and transforms the human faculties by invoking the *Sefyrot* in connection to the inner-vocalizations of that Name. Its success depends on the "*the power of one's Kavvanah and Devekut* one's intention and mystical union".

[F] TqZ fol. 129a.
[G] See text in note d.
[H] For all the designations here and their associations, see DS 1c.
[I] The translation in the brackets is based on the text in ShRhQd.

The editor of the PEH, R. Meir Poppers, comments as follows:[J]

> This implies to me, that the levels of one's soul that depart from the person during sleep: the *Nefesh*, or ['animating soul']; *Ruah* ['emotive-spirit'], *Neshamah* ['consciousness soul'] and *Hayah* ['soul of Pure Life'] - all return to the person, and are rectified [in the person] by means of prayer ...
> For this reason it is forbidden to eat before one prays for the person raises the holy sparks [of the food that one eats] by means of invoking [and embodying] these aforementioned different levels of soul, and if they are not established [in the person] until after Prayer, how can one properly raise [the sparks in the food] ... ?

R Meir Poppers is saying that when the practitioner invokes in contemplation, the different variants of the Name and rises to ever higher Divine Realms during prayer, he reconnects with the corresponding realms of his soul that reside in these realms; and that in order to properly raise the sparks of holiness hidden in the mundane world, one needs to invoke the higher levels of holiness in one's soul.

R Abraham Azulai writes as follows, in the introduction to his precis of Lurianic *Kavvanot*, which later was printed as the introduction to the published editions of the PEH:[K]

> For the sage by virtue of his intention, when he contemplates the steps of the ladder, his soul will ascend from level to level ... until it reaches [on high] and [his soul] is observed and desired by it's Maker.
> Thus he cleaves to his source, the source of life.
> Then the great effluence descends upon him ... and from him it is imparted to the entire world ... and corresponding to the level of the ascent of his consciousness, so shall he effect ...

Some of the early Hasidic parallels to these texts will be adduced below, in section B of this chapter, where we will discuss the psycho-phenomenology of *Kavvanot* practice.

[J] See his comments in OZ p. 191b, on PEH Shaär haTefylah pp. 2a-3a, where we read:
אמר מאיר: משמע לי שהאדם נכנס בו כל יום ויום נפש, רוח, נשמה, וחיה שלו שנסתלקו בלילה ... והוא מתתקן על ידי התפלה [כנזכר בזוהר פרשת תרומה ח"ב דף קלא]. ולכן אסור לאכול קודם התפלה, כי האדם עושה בירורין על ידי הנפש, רוח, נשמה, וחיה שלו, ואם הם לא נתקנו עד אחר התפלה איך יברר המאכל

[K] See the introduction to R. Avraham Azulai's Sefer Kenaf Renanym page 3. In the printed editions of PEH, this introduction is published as the 'Introduction of R. Nathan Shapira; a colleague of R. Me'iyr Poppers and later, of R. Mosheh Zacuto. I have not yet determined the manuscript-source of this mis-attribution. And see there [on the unnumbered second page of the introduction], where we read:
כי החכם בטוב כוונתו כאשר יכוין במעלות הסולם תתעלה נשמתו בהתעוררותו ממדרגה למדרגה [ומסבה לסבה ומעילה לעילה] עד שתגיע ותראה ותרצה לפני קונה ותדבק במקומה במקור החיים, ואז ישפיע עליה משם שפע רב [ויהיה הוא מקום ומושב ומכון להשפיע] וממנו יתחלק לכל העולם ... כי כפי מקום עלית המחשבה כן תהיה ההשפעה

Keter
Yah Hah Vah Hah *Qamaz*
Crown-Transcendent Consciousness

Right [Brain-Eye] Ya Ha Va Ha *Patah* Wisdom - **Hokhmah**
Bynah Left [Brain-Eye] Yei Hei Vei Hei *Zeyrey* - Understanding

Eyes visualize: 5 X :YHVH [5 X 26 =130 = "*ayin* - eye]
[World of]Action-5X:YvdHhVvHh=52; Feeling-5X:YvdHaVavHa=45; Thought-5X:YvdHyVavHy=63;
Emanation-Being-5X:YvdHyVyvHy=72

Ear['*Ozen*=Yvd Hy Vav Hy = 63+1]
Ear['*Ozen*=Yvd Hy Vav Hy = 63+1]

Nose [*Hotam* = 63 = Yvd Hy Vav H y= 63]

Mouth [*Peh* = 85 = Yvd Hy Vav Hy = 63 + 22 letters = 85]

Grace - right arm - Ye He Ve He - *Segol* - **Hesed**
Gevurah - Strength - left arm - Yi Hi Vi Hi - *Shv'a*

Breast - Compassion - **Tif'eret** - Yo Ho Vo Ho - *Holam*

Endurance - right leg - Yee Hee Vee Hee - *Hyriq* - **Nezah**
Hod - Glory - left leg - Yu Hu Vu Hu - *Shuruq*

Reproductive Organ - Foundation - **Yesod** - Yoo Hoo Voo Hoo - *Qubuz*
The Realm - The Outside World - **Malkhut** - **YHVH** - [without vocalization - contains all of them]

Four Worlds-Existential Function	Letter:Name-Filling Symbolism	Prevalent Divine Attribute
'Azylut - Emanation-Being	Yod - Yvd Hy Vyv Hy = 72 [4Yod points]	Wisdom *Hokhmah*
Beryah - Creation - Thought	Hy - Yvd Hy Vav Hy = 63 [3Yods, primal space]	Understanding *Bynah*
Yezyrah - Formation - Emotion	Vav - Yv dHa Vav Ha = 45 [3Alefs - 6 directions]	Harmony-*Tif'eret*
Äsyah - Action - Embodiment	He - Yvd Hh Vv Hh = 52 [letters duplicated]	Realm *Malkhut*